



Redengevende omschrijving met waardestelling

Hoogstratensebaan 97 te Castelré

Gemeente Baarle-Nassau

Objectgegevens

Adres : Hoogstratensebaan 97
Postcode : 5114 AK
Plaats : Castelré
Kadastraal : Baarle-Nassau, sectie P, perceel 458
Oorspronkelijke functie : boerderij
Huidige functie : boerderij
Bouwjaar : 1942

Algemeen

Bezoekdatum : 7 februari 2020
Auteur : Karlijn Kersten MA MSc
Redactie : Monique van de Looi
Rapportagedatum : 21 februari 2020

Monumentenhuys Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuysbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuysbrabant.nl

Monumentenhuys Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de langgevelboerderij vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De gevels worden afzonderlijk van links naar rechts beschreven. De voorgevel van de langgevelboerderij betreft de gevel evenwijdig aan de Hoogstratensebaan. Dit is de noordwestgevel.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

In het oostelijke uiteinde van de gemeente Baarle-Nassau is het dorp Castelré gelegen. Het dorp wordt rondom begrensd door de beken Mark, het Merkske en de Hollandsche Loop, die tevens de grens met België vormen. Slechts aan de oostzijde is Castelré middels een smalle strook land verbonden met de rest van Baarle-Nassau. Het dorp vormt zo een Nederlands schiereiland in België.

Castelré bestaat uit een oud akkercomplex, wat in de loop van de middeleeuwen is ontstaan door eeuwenlange bemesting met behulp van plaggen, met daaromheen enkele bebouwingskernen; 't Groeske, 't Schrans en Schootschenhoek. 't Groeske is de oudste bebouwingskern en bestond reeds in de middeleeuwen. De Schootschenhoek, waartoe ook de boerderij Hoogstratensebaan 97 behoort, lijkt een jongere ontstaansgeschiedenis te hebben en bestaat uit verspreide bebouwing in plaats van een sterk geconcentreerde bebouwing.¹

De boerderij Hoogstratensebaan 97 is gelegen in het midden van het schiereiland Castelré, ten zuidoosten van 't Groeske. De boerderij staat nabij de kruising van de

Hoogstratensebaan met de Schootsenhoek en Hooiberg. De boerderij staat met de nokas evenwijdig aan de Hoogstratensebaan. Naast de boerderij staan nog enkele bijgebouwen op het erf.



De rode pijl wijst de boerderij aan. Bron: Google Maps.

¹ Cultuurhistorische inventarisatie Noord-Brabant : Monumenten Inventarisatie Project



De rode cirkel wijst de boerderij aan. Bron: Google Maps.

In 1832 staat er op de locatie van de huidige boerderij nog geen bebouwing ingetekend, de percelen waren toen in gebruik als hakhout en bouwland. Wel staat ten westen van de huidige boerderij dan al een huis en schuur ingetekend. Op de topografische militaire kaart van 1880 wordt voor het eerst bebouwing ter hoogte van Hoogstratensebaan 88 ingetekend. Op de kaart van 1958 is de boerderij Hoogstratensebaan 97 voor het eerst ingetekend. Ten westen hiervan staat dan nog de schuur die er in 1832 reeds stond, maar in 2000 wordt deze schuur gesloopt.



Kadastrale kaart 1811-1832, minuutplan Baarle Nassau, sectie A, blad 09. In rood omlijnd de huidige kadastrale situatie van Hoogstratensebaan 97. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.



Topografische kaart van 1880 waarop de bebouwing ten westen en ten noorden van Hoogstratensebaan 97 te zien is. Bron: www.topotijdreis.nl



Topografische kaart van 1899 waarop de bebouwing ten westen en ten noorden van Hoogstratensebaan 97 te zien is.
Bron: www.topotijdreis.nl



Topografische kaart van 1958 waarop Hoogstratensebaan 97 voor het eerst is ingetekend. Bron: www.topotijdreis.nl



Topografische kaart van 1938 waarop een deel van de bebouwing ten westen van Hoogstratensebaan 97 gesloopt is.
Bron: www.topotijdreis.nl

De boerderij Hoogstratensebaan 97 is in 1942 gebouwd door de bewoners van Hoogstratensebaan 88.

De boerderij is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond met orangerode baksteen in Noors- en kruisverband met een cementvoeg, onder een zadeldak gedekt met rode muldenpannen. Tegen de achtergevel van het bedrijfs gedeelte is later een, inmiddels afgebroken, koeienstal gebouwd. Ook is later tegen de linkerzijgevel een, inmiddels afgebroken, melkhuis gebouwd.

Ten westen van de boerderij staat nog een kippenhok dat uit de bouwperiode van de boerderij dateert. Het perceel wordt aan de westzijde begrensd door een rij geknotte populieren.



*Voorgevel van de boerderij in de tweede helft van de 20^{ste} eeuw.
Bron: Fam. Goetschalckx.*



Schuur die ten westen van de boerderij stond, met op de achtergrond de boerderij. Bron: bhic.nl.

Voorgevel (noordwestzijde)

De voorgevel van het bedrijfsgedeelte is opgetrokken in kruisverband. In de gevel bevinden zich vier betonnen tweeruits stalvensters in gedeeltelijk ingeboete oorspronkelijke openingen onder strekken. Rechts daarvan bevinden zich een oorspronkelijke dubbele getoogde opgeklampte houten deeldeuren onder strekken met de oorspronkelijke ijzeren gehengen. Rechts van deze deur bevindt zich een vernieuwd houten T-venster in een oorspronkelijke gevelopening onder strekken. In de gevel bevinden zich vijf muurankers die het metselwerk met de achterliggende gebintconstructie verbinden.

In de voorgevel van het woongedeelte bevindt zich links een oorspronkelijke getoogde gevelopening onder anderhalfsteense strek waar later een venster in is geplaatst. Oorspronkelijk was deze opening volledig open en vermoedelijk in gebruik als tasruimte.

Rechts hiervan bevinden zich twee vernieuwde T-vensters met eveneens vernieuwde luiken onder anderhalfsteense strek, met daartussen een vernieuwde voordeur met bovenlicht onder een later aangebrachte anderhalfsteense strek. De oorspronkelijke vensters hadden een zesruitsverdeling en de oorspronkelijke voordeur had een omlijsting en bevond zich onder een latei. Ter hoogte van de voordeur is, tijdens de bouw van de boerderij, in het dakvlak een dakkapel aangebracht. Uiterst rechts in de nok is tijdens de bouw een schoorsteen gemetseld. Een tweede schoorsteen ter hoogte van de oorspronkelijke brandmuur is later verwijderd.



Voorgevel bedrijfsgedeelte.



Vernieuwd venster.



Hoek woon- en bedrijfsdeel.



Later aangebracht betonvenster.



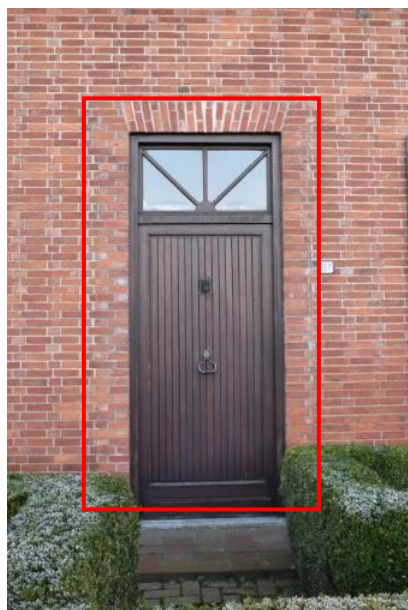
Oorspronkelijke deel deur.



Later aangebracht venster in oorspronkelijke open gevelopening.



Woongedeelte met vernieuwde vensters en voordeur.



Voordeur met in rood de omlijsting. Vernieuwd venster.



Linkerzijgevel (noordoostzijde)

De linkerzijgevel, de kopgevel van het bedrijfsgedeelte, is opgetrokken in kruisverband. In de gevel bevinden zich van links naar rechts een later aangebrachte houten loopdeur, een later dichtgemetselde oorspronkelijke gevelopening onder strekken, een oorspronkelijke opgeklampte houten loopdeur onder strekken, grote dubbele opgeklampte houten langdeeldeuren onder strekken en een kleinere dubbele opgeklampte houten deeldeuren onder strekken. Ter hoogte van de verdiepingsvloer bevinden zich in de gevel twee muurankers die het metselwerk met de achterliggende gebintconstructie verbinden. Langs de daklijn bevinden zich nog twaalf muurankers die het metselwerk met de achterliggende kapconstructie verbinden. In de top van de gevel bevindt zich een ronde gevelopening tussen strekken waarachter later een venster is gezet.



Linkerzijgevel.



Linkerzijgevel met rood omlijnd een dichtgemetselde vensteropening.



Linkerzijgevel met twee dubbele deeldeuren.

Achtergevel (zuidoostzijde)

In de achtergevel van het woongedeelte bevinden zich van links naar rechts twee vernieuwde houten T-vensters met luiken onder anderhalfsteense strek, een later aangebrachte pui op de plaats van twee oorspronkelijke gevelopeningen onder anderhalfsteense strekken, en een later aangebracht venster en deur met bovenlicht in een deels dichtgemetselde oorspronkelijke gevelopening onder anderhalfsteense strek. Links in de achtergevel van het bedrijfsgedeelte bevinden zich twee vernieuwde betonnen vierruitsvensters in een oorspronkelijke, deels ingeboete, gevelopening onder strekken. Rechts hiervan bevinden zich een oorspronkelijke opgeklampte houten loopdeur onder strek, een oorspronkelijk houten negenruitsvenster onder strek, een vernieuwde houten loopdeur onder strek, een oorspronkelijk houten negenruitsvenster onder strek en een oorspronkelijke opgeklampte houten loopdeur onder strek. Rechts hiervan bevinden zich een vernieuwd betonnen tweeruitsvenster in een oorspronkelijke gevelopening onder strek, een later aangebrachte loopdeur die inmiddels aan de binnenzijde is dichtgemetseld en nog eens twee vernieuwde betonnen tweeruitsvensters in oorspronkelijke gevelopeningen onder strek.



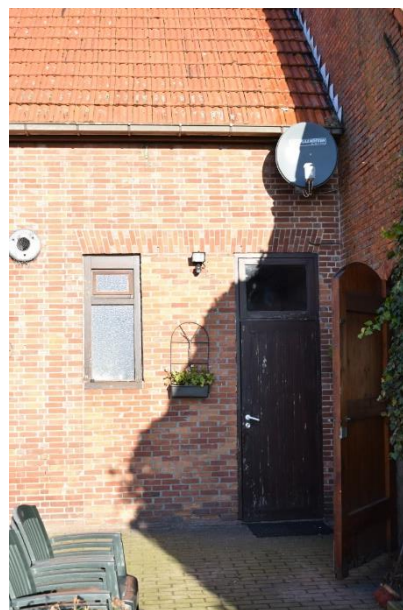
Achtergevel van de boerderij.



Achtergevel.



Achtergevel van het woongedeelte.



Later dichtgemetselde opening.



Vernieuwd venster in achtergevel.



Achtergevel bedrijfsgedeelte.



Achtergevel bedrijfsgedeelte.



Achtergevel bedrijfsgedeelte met links vernieuwde betonvensters.



Oorspronkelijk houten stalvenster.



Oorspronkelijke houten loopdeur.



Rechterzijgevel (zuidwestzijde)

De rechterzijgevel is in de jaren '90 van de twintigste eeuw voorzien van een cementlaag. Rechts op de begane grond bevindt zich een vernieuwd T-venster met houten luiken. Op de verdieping bevinden zich twee vernieuwde tweeruitsvensters met houten luiken.

De rechterzijgevel van het bedrijfsgedeelte steekt aan de achterzijde voor een deel achter het woongedeelte uit. In deze gevel bevinden zich een later aangebracht klein toiletvenster tussen koppen, en rechts hiervan een getoogde opgeklampte houten loopdeur onder strek.



Rechterzijgevel.



Rechterzijgevel van het bedrijfsgedeelte.

Interieur

Woongedeelte

In het woongedeelte is de oorspronkelijke indeling uit de bouwperiode nog herkenbaar. De voordeur opent in een gang met aan weerszijden kamers. Aan het einde van de gang links begint de trap naar de verdieping. Onder de trap bevindt zich de trap naar de kelder. In de gang ligt nog de oorspronkelijke tegelvloer uit 1942 met een geometrisch patroon in Art-Deco stijl in rood, geel en groen gevlamde kleuren. Ook in de rechter voorkamer ligt een oorspronkelijke tegelvloer met een geometrisch patroon in Art-Deco stijl in rood, geel, groen en zwart-wit gevlamde kleuren. In deze kamer bevindt zich ook een oorspronkelijke schouwmantel in Art-Deco stijl van rood marmer en kobaltblauwe tegels. De gang eindigt met de deur naar de woonkamer. De huidige woonkamer is een samenvoeging van de vroegere keuken en aangrenzende kamer. De afwerking van deze ruimte is



grotendeels vernieuwd in het laatste kwart van de twintigste eeuw. Wel bevindt zich hier nog eenzelfde schouw als in de rechter voorkamer, van rood marmer en beige tegels. Ook bevinden zich hier nog oorspronkelijke paneeldeuren met bakelieten klinken.

De huidige keuken bevindt zich in het gedeelte tussen het woonhuis en het bedrijf. Dit gedeelte was vroeger deels open, waardoor een overdekte ruimte ontstond. Vermoedelijk functioneerde dit als tasruimte. Rond 1973 is deze ruimte in verbouwd tot woonruimte, en ingedeeld in keuken, gang en badkamer. De afwerking hiervan dateert dan ook uit deze periode en later.

Op de verdieping bevinden zich een kleine overloop met daaraan twee slaapkamers. De slaapkamers hebben nog een grotendeels oorspronkelijke afwerking met zachtboard plafonds en inbouwkasten onder de schuine wand. De inbouwkasten zijn voorzien van oorspronkelijke paneeldeuren met bakelieten klinken. De betonnen verdiepingsvloer is in de slaapkamers en op de overloop afgedekt met vloerzeil. De overloop geeft eveneens toegang tot de voormalige graanzolder boven de tasruimte, waar later ook kamers in zijn gerealiseerd.



Oorspronkelijke tegelvloer uit 1942 in de gang achter de voordeur.



Trap naar de verdieping.



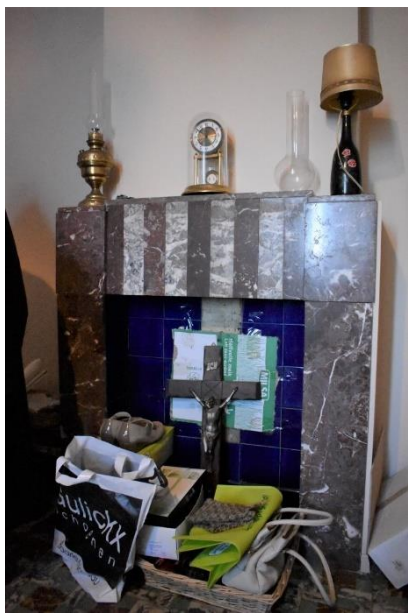
Trap naar de kelder.



Voorkamer rechts van de gang.



Oorspronkelijke tegelvloer in de voorkamer.



Schouw in de rechter voorkamer.



Oorspronkelijke schouw in de woonkamer.



Oorspronkelijke paneeldeur met bakelieten klink in de woonkamer.



De gemoderniseerde woonkamer.



De huidige keuken.



Gang achter de achterdeur.



Inbouwkasten met oorspronkelijke paneeldeuren met bakelieten klinken.



Oorspronkelijke dakkapel.



Toegang tot de vroegere hooizolder.



Oorspronkelijke slaapkamer met paneeldeuren uit de bouwperiode.

Bedrijfsgebouwe

Het bedrijfsgebouwe van de boerderij wordt gedragen door vijf dekbalkgebinten met houten pen-gat verbindingen. De gebinten zijn voorzien van de gegutste telmerken I, II, III, IIII en V. Op de gebinten staan nokstijlspanten met tussenbalk en schoren. Tussen de sporen en de dakpannen is later plaatmateriaal aangebracht.

Het bedrijfsgebouwe is ingedeeld in een grote schuur, een grupstal langs de achtergevel, een wagenstalling aan de voorzijde en nog enkele kleinere bergruimtes. De grote schuurruimte is volledig open tot aan de nok van het dak. In de grupstal, de wagenstalling en de bergruimtes is een plafond aangebracht van moeder- en kinderbalken met daaroverheen houten planken. De vloer van de grupstal bestaat deels uit klinkers en deels uit beton waarin de grup

nog aanwezig is. In de grupstal is later met kalkzandsteen blokken een extra bergruimte gebouwd. Diverse deuren tussen de verschillende ruimtes zijn later dichtgemetseld.



Vijf dekbalkgebinten met daarop nokstijlspanten.



Nokstijlspant met tussenbalk en schoren.



Detail dekbalkgebint.



De grupstal gezien richting het oosten.



De grupstal gezien richting het westen.



Telmerk III op de moerbalk in de grupstal.



Telmerk I op de moerbalk in de grupstal.



Telmerk IIII op de moerbalk in de grupstal.



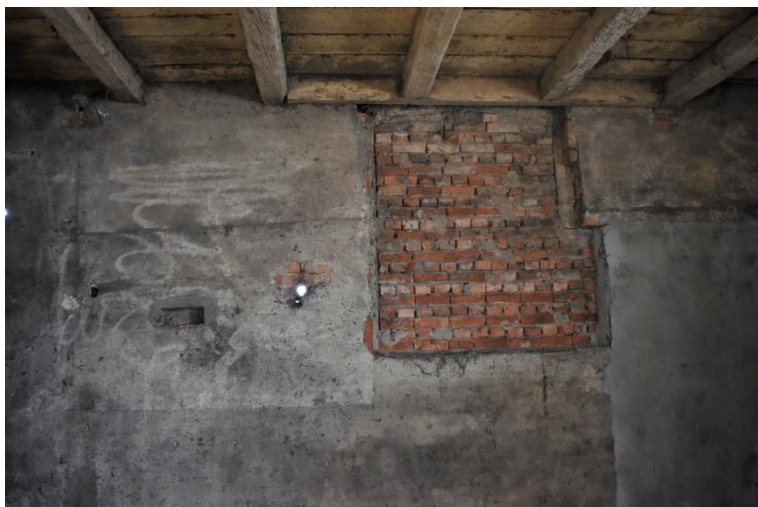
Oorspronkelijk stalvenster.



Oorspronkelijke loopdeur in grupstal.



Dichtgemetselde opening naar de tasruimte.



Dichtgemetselde vensteropening in de grupstal.



Wagenstalling tussen tasruimte (links) en schuur (rechts).



Deur tussen grupstal en schuur.



Kippenhok uit ca. 1942.

Erf

Ten westen van de boerderij staat een kippenhok uit de bouwperiode van de boerderij met de nokas evenwijdig aan de Hoogstratensebaan. Het kippenhok is opgetrokken in oranje-rode baksteen in kruisverband met cementzoom langs de dakrand, onder assymetrisch zadeldak gedekt met rode muldenpannen. In de zuidgevel van het kippenhok bevinden zich vier grote vensters. In beide kopgevels is een opgeklampte loopdeur aangebracht. Het erf van de boerderij wordt aan de westzijde begrensd door een rij geknotte populieren.



Geknotte populieren op erfgrans.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De waardering heeft betrekking op de langgevelboerderij.

Cultuurhistorische waarden

De langgevelboerderij bezit cultuurhistorische waarde vanwege de uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Castelné en met name het buurtschap Schootschenhoek vanaf de Tweede Wereldoorlog. Het object is tevens van cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van langgevelboerderijen. De boerderij heeft een bijzondere herinneringswaarde omdat het de enige boerderij in de omgeving is die in deze periode, 1942, is gebouwd.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij heeft architectuurhistorische waarde vanwege de uitvoering in traditionalistische stijl met kenmerken zoals baksteengevels van orangerode baksteen, rode muldenpannen, dekbalkgebinten en nokstijlspanten. Ook de oorspronkelijke interieuronderdelen zoals schouwmantels en tegelvloeren zijn van architectuurhistorische waarde. De gebint- en dakconstructie van het bedrijfsgedeelte zijn vanwege hun oorspronkelijkheid bouwhistorisch waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van situationele betekenis vanwege de ligging nabij de kruising van de Hoogstratensebaan met de

Schootsenhoek en Hooiberg. Tevens vormt de boerderij een ensemble met de nog aanwezige onderdelen van het boerenerf zoals het kippenhok en de populieren, en met de tegenover gelegen boerderij, omdat de boerderij gebouwd werd door de bewoners van Hoogstratensebaan 88.

Gaafheid en herkenbaarheid

De boerderij is van belang vanwege de gaafheid en herkenbaarheid van de hoofdvorm en indeling van de gevels. Als gevolg van renovatiewerkzaamheden zijn de gevelopeningen in het woongedeelte en een aantal gevelopeningen in het bedrijfsgedeelte vernieuwd, waardoor de boerderij heeft ingeboet op gaafheid. Het metselwerk en de dakbedekking kennen een hoge gaafheid.

In het interieur van het woongedeelte hebben enkele verbouwingen plaatsgevonden waarbij de woonkamer en keuken volledig vernieuwd zijn. De hoofdgang met aan weerszijde voorkamers is bewaard gebleven, inclusief oorspronkelijke tegelvloeren. Ook zijn de oorspronkelijke schouwmantels en paneeldeuren bewaard gebleven. Deze interieuronderdelen zijn allen waardevol.

Het interieur van het bedrijfsgedeelte is nog volledig gaaf, de grote open ruimte is nog afleesbaar. De dekbalkgebinten, met nokstijlspanten, gordingen en daksporen zijn geheel oorspronkelijk.

Zeldzaamheid

Vanwege de hoge gaafheid in relatie tot de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarden is er sprake van zeldzaamheidswaarde op lokaal niveau.